

Les dues ànimes de la

SALVADOR COT

El mes passat, Felipe González va fer una conferència convidat per la Cambra de Comerç de Barcelona. Allà va repassar —o va fer un repàs, més aviat— el Govern de José María Aznar. Però més enllà de les crítiques habituals que se solen fer a un president i a un partit que intenten retallar drets socials, en política interior, i, de cara enfora, se subordinen als Estats Units de forma sovint còmica, Felipe González va utilitzar la major part de la conferència per diferenciar-se ideològicament del nacionalisme espanyol que representa el Partit Popular. Tant que l'endemà un diari de Barcelona titulava, irònicament, que "Felipe González s'ha fet catalanista".

La broma té gràcia perquè l'anterior president del Govern va permetre's el luxe de criticar els fracassos en la construcció de la línia Madrid-Lleida del TGV quan, en un altre moment, la seva decisió va ser tan pintoresca com enllaçar Madrid amb Sevilla, amb l'argument —delirant— que, si no es començava per aquí, aquesta línia no es faria mai.

Tot això ve a tomb per il·lustrar l'absoluta fragilitat del discurs socialista quan del que es tracta és de fixar un model d'estat. I això val tant per a les inversions públiques com per als aspectes més directament relacionats amb qüestions de caràcter simbòlic, que són les que acaben marcant el nivell de reconeixement de la plurinacionalitat real d'un estat-nació semifracassat com l'espanyol.

I això es reflecteix inevitablement en la història recent del PSOE, que, per motius de tradició, conserva una estructura federal que, sovint, dificulta enormement arribar als mínims exigibles per projectar un discurs únic en una època en què les campanyes electorals es limiten a poques frases repetides en la televisió. Però, de tota manera, el factor determinant per a l'elaboració del discurs "federal" del PSOE té més a veure amb la seva situació de proximitat/llunyania del poder que no pas a possibles (i reals) diferències ideològiques entre famílies territorials. Per això, tot i que es donen fluctuacions, l'actitud política del PSOE respecte a aquesta qüestió es pot dividir en tres grans períodes.

En el primer escenari, a final de la dictadura i començament de la transició, els socialistes espanyols estan encara en etapa d'articulació interna i sota l'hegemonia política i ideològica del PCE (i el PSUC). És el moment en què convergeixen tàcticament amb les forces nacionalistes que també combaten el fran-

"El Pacte antiterrorista és un instrument polític amb una forta càrrega ideològica, que permet a José Maria Aznar invocar-lo per condicionar fins al mil·límetre la política del PSOE"

quisme i, sovint, signifiquen l'única escaleta ideològica que s'escapa, com a mínim en part, de l'ortodòxia marcada per la direcció comunista.

És un moment en què les diverses federacions socialistes, en pugna per fer-se un lloc entre els que negociarien la transició, accepten principis ideològics tan escandalosos avui dia com el dret a l'autodeterminació o la defensa com a entitats nacionals dels Països Catalans i Euskal Herria.

I seran aquests principis els que més ràpidament desapareixeran de l'ideari del PSOE, quan els pactes polítics amb l'aparell estatal franquista els col·loquin a la banqueta del poder. El PSOE, que ja ha demostrat una gran flexibilitat doctrinal renunciant al marxisme, aprendrà molt ràpidament que el punt essencial que cal garantir a l'aparell polític, militar i financer de l'estat, si vol arribar al poder, és la conservació d'Espanya com a estat uninacional i amb un fort poder central.

Això ho confirmen una gran quantitat de contactes no sempre fàcils d'explicar amb els sectors involucionistes més actius. Tot plegat es confirmarà contun-

dentment després del cop d'estat del 23 de febrer de 1981, quan el PSOE pren dues decisions: acordar amb la UCD "harmonitzar" el procés autonòmic amb la LOAPA i suprimir el grup parlamentari del Partit dels Socialistes de Catalunya a Madrid, un fet que els socialistes catalans encara lamenten i que Pasqual Maragall, en privat, no dubta a atribuir directament a la convulsió política que va produir l'entrada del tinent coronel Tejero al Congrés dels Diputats.

A partir d'aquí s'inicia una segona etapa que es correspon amb els governs socialistes que va presidir Felipe González. Amb dues línies essencials: d'una banda, normalitzar la presència internacional d'Espanya, amb l'ingrés en l'aleshores Comunitat Econòmica Europea i la permanència en l'estructura de l'OTAN, ratificada popularment gràcies al referèndum de 1986, en què el PSOE va demostrar que havia après com utilitzar els recursos de l'estat, inclosos els mitjans de comunicació. Altrament, els socialistes espanyols en el poder van plantar cara al nacionalisme català, que va viure uns anys de setge polític de resultes del cas Banca Catalana. Pel que fa al País Basc, el PSOE va inclinar-se per la via pragmàtica, amb un pacte tàctic amb el PNB que li va permetre assajar la via de la guerra bruta contra ETA sense haver de passar per fiscalitza-

“plurinacional socialista”

José María Aznar s'ha enfrontat, en només dues legislatures, a quatre adversaris al Congrés: Gonzalez, Borrell, Almunia i Zapatero.

cions polítiques desagradables per part del nacionalisme basc majoritari. Tant és així que el PSOE va poder permetre's el luxe de provar el camí contrari amb les fracassades negociacions d'Alger, que van assegurar a la mateixa taula ETA i l'estat per primera vegada de forma pública.

L'època d'hegemonia política del socialisme espanyol va començar a declinar a principi dels noranta i, després de 1993, paradoxalment, Felipe González va acabar necessitant la col·laboració del nacionalisme català per continuar governant. Ben poc, perquè a principi de 1996 el PP va guanyar unes eleccions que s'havien hagut d'avançar enmig d'una sensació generalitzada que el PSOE nedava en un mar de corrupció. D'aquest breu període neix el salt qualitatiu dels Mossos d'Esquadra, que passen a ser considerats com una policia integral a l'estil de l'Ertzaintza, l'única concessió apreciable del socialisme espanyol a l'autogovern de Catalunya.

Des d'aleshores, el PSOE entra en una tercera època, caracteritzada per una subordinació ideològica completa respecte al PP en matèria d'estructura de l'estat. En vuit anys de govern, José María Aznar ha utilitzat sistemàticament el nacionalisme espanyol per derrotar, un per un, els quatre líders que li han donat la rèplica anual durant el debat de política general (“estado

de la Nación”, en termes *no nacionalistes*). El PP va aprofitar des del principi la veta populista de l'espanyolisme antibasc, gràcies a la cobertura emocional que li ha proporcionat la violència d'ETA. Contra el nacionalisme català, en canvi, va utilitzar una estratègia molt més subtil, basada a estendre la percepció social d'un suposat xantatge econòmic que CiU hauria exercit tant contra el PSOE com contra el mateix PP. El resultat combinat d'aquests dos arguments, més el trencament de la treva que ETA va pactar amb el conjunt del nacionalisme basc, va proporcionar la primera majoria absoluta de la dreta en aquest període democràtic.

Des d'aleshores s'ha instal·lat en el PSOE un terror insuperable a l'hora d'afrontar el debat sobre l'articulació territorial de l'estat. Els lideratges s'han anat succeint sense que el socialisme espanyol hagi trobat la manera de contrarestar l'hegemonia ideològica de què ha disposat el PP des que és al govern. Tant és així que l'any 2000, quan el PSOE va anar a un congrés de confrontació, dos dels quatre candidats (José Bono i Rosa Díez) van presentar-se davant els delegats com a garantia electoral d'una dosi de nacionalisme espanyol capaç de competir amb la maquinària propagandística del PP. En aquella conjuntura, el PSC, el PSPV i el PSIB van adonar-se de l'atzucac ideològic en què els podia col·locar un lideratge de les característiques del que proposava José Bono, que, perquè no hi hagués dubtes, va citar més de trenta vegades els termes “Espanya” i “espanyol” en el seu discurs als delegats socialistes. En part per això, els socialistes d'uns Països Catalans reeditats per a l'ocasió van donar suport a la candidatura de José Luis Rodríguez Zapatero. Però aquest mateix suport va impulsar el nou secretari general del PSOE a buscar una legitimació espanyolista que ha acabat essent la rateta que el té enxampat pel coll: el “Pacte antiterrorista”. Un instrument polític amb una forta càrrega ideològica que permet a José María Aznar invocar-lo per a condicionar fins al mil·límetre la política del PSOE. Aquest pacte serveix tant per a reclamar sancions contra uns regidors navarresos que no han votat el candidat de la dreta com per a exigir, amb èxit, que els socialistes els regalin la Diputació Foral d'Àlaba.

I aquí és on esclaten les tensions. El bàndol perdedor (que encara lidera José Bono) empeny ideològicament el PSOE cap a un nacionalisme espanyol en què el federalisme sigui una simple expressió regionalista. Així han conservat poder territorial Bono, Ibarra o Vázquez. De l'altre cantó, el PSC, el PSIB o, en menor mesura, el PSPV, depenen del suport que els puguin donar les forces nacionalistes per conformar majories municipals i autonòmiques i, justament, han optat per l'estratègia del combat ideològic al PP. La feblesa de l'autoritat de Zapatero ha permès episodis com els de Madrid o Alacant... I Bono ha resuscitat i torna a passejar-se per les pàgines dels mitjans pròxims al PP. Zapatero no resistirà ni una victòria ni una derrota de Pasqual Maragall.